

**UCHWAŁA NR VI/47/19
RADY GMINY RACZKI**

z dnia 30 kwietnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019 -2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998, poz. 416, poz. 1076, poz. 1544) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019 - 2021 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

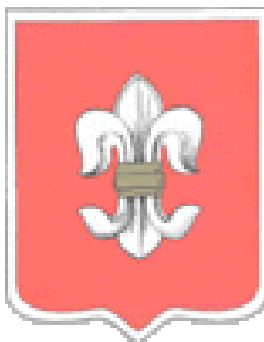
§ 2. Wykonanie powierza się Wójtowi Gminy Raczki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Piotr Słowikowski

Załącznik do uchwały Nr VI/47/19
Rady Gminy Raczki
z dnia 30 kwietnia 2019 r.

GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY W GMINIE RACZKI
NA LATA 2019-2021

Raczki 2019 rok

Opracował:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Regulacje prawne	4
Organizacja pomocy dziecku i rodzinie	6
Diagnoza demograficzna Gminy Raczki	7
Diagnoza społeczna Gminy Raczki	8
Zasoby instytucjonalne Gminy Raczki	10
Analiza SWOT	11
Odbiorcy programu	12
Realizatorzy programu	13
Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny	14
Źródła finansowania programu	17
Zakładane efekty realizacji programu	17
Monitoring i ewaluacja programu	18
Podsumowanie	19

Wprowadzenie

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019 - 2021, zwany dalej Programem jest kontynuacją programu wspierania rodziny realizowanego w gminie od 2013r. i powstał w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.

Rodzina to podstawowa grupa społeczna, która początkuje wszelkie działania prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa. Innymi słowy, rodzina jest instytucją, która prowadzi do kształtowania tożsamości i postaw młodego człowieka. To właśnie w niej rodzi się hierarchia wartości, kodeks postępowania, kształtuje się kręgosłup moralny dzieci i młodzieży. Dlatego nawet niewielkie zaburzenie może powodować destabilizację w rodzinie. Destrukcyjne przerwanie łańcucha więzi rodzicielsko-opiekuńczych prowadzi do zakłócenia relacji międzyludzkich.

Głównym założeniem i istotą systemowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny jest praca z całą rodziną, w oparciu o zasadę wzajemnej współpracy i współdziałania odpowiednich służb publicznych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów zajmujących się pomaganiem rodzinie. Ważną zasadą jest też jawność działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie wspierania rodziny, jak też poszanowanie godności wszystkich osób.

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawna rodziny. Dziecko i rodzina wymagają wsparcia, szczególnej troski opieki i ochrony. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swojej dorosłości kształtują społeczeństwo. Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokojenie potrzeb swoich członków, w tym rozwój biologiczny i psychospołeczny. Ponadto jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci i kształtowania ich osobowości.

Działalność na rzecz rodziny powinna koncentrować się na wyrównywaniu różnic socjalnych, tworzeniu równych szans, pomocy w obliczu ryzyka życiowego, natomiast działania podejmowane wobec dzieci winny mieć na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń. Wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest jednym z istotniejszych zadań gminy.

Oslabienie rodziny zarówno w sferze materialno-bytowej, jak i w sferze więzi rodzinnych wymaga podjęcia stosownych kroków ze strony państwa. W pierwszej kolejności rodzina powinna mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększa jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymuluje aktywność własną, a także wyzwala potencjał rodziny. Niezwykle ważne jest umacnianie rodziny i przeciwdziałanie jej dysfunkcjonalności w realizacji funkcji psychospołecznych. Zaburzeniem prawidłowego funkcjonowania rodziny może być ubóstwo, alkoholizm, bezrobocie, narkomania, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przemoc, różnego rodzaju choroby, itp. Stanowią one zagrożenia współczesnej rodziny i mogą prowadzić do wykluczenia społecznego. Działania pomocowe wymagają

wielopłaszczyznowego postrzegania sytuacji osób i rodzin oraz podejmowania wobec nich zintegrowanych działań w formie współpracy instytucji. Wszelkie działania podejmowane na rzecz dobra dziecka i jego rodziny powinny być spójne i zgodne z potrzebami osób. W związku z tym Gmina od lat prowadzi działania pomocowe dla rodzin z dysfunkcjami. Rosnące zagrożenia wywierają jednak potrzebę tworzenia programu wspierania rodziny, która to stanowi „podstawowe środowisko życia i wychowania młodego pokolenia”.

Regulacje prawne

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

W dniu 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.) określająca zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej. Celem nowych rozwiązań jest troska o zapewnienie każdemu dziecku stabilnego, szczęśliwego rodzinnego środowiska wychowawczego oraz wsparcie rodziny przeżywającej trudności w powrocie do prawidłowego funkcjonowania, a także zapewnienie czasowej opieki i wychowania dziecka, w przypadku niemożności sprawowania jej przez rodziców.

Pierwszy Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki opracowano na lata 2013-2015. Program przyjęty został Uchwałą Nr XXVI/157/13 Rady Gminy Raczki z dnia 21 sierpnia 2013r. i był odpowiedzią na obowiązek nałożony na gminy ww. ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która to nakazuje samorządowi podejmowanie działań wspierających, wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Kontynuacją ww. dokumentu był Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2016 – 2018 przyjęty Uchwałą Nr XII/110/16 Rady Gminy Raczki z dnia 22 marca 2016r.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, samorząd gminy powinien realizować następujące zadania (art. 176):

- 1. Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.**
2. Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.
3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,

c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.

4. Finansowanie:

- a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające,

5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.

7. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem i przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja).

Konsekwencją powyższych zapisów (art. 176 pkt 1) jest wprowadzenie trzyletniego programu wspierania rodziny w Gminie Raczki na lata 2019 - 2021. Jego priorytetem będzie prowadzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu mieszkańców. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancje wsparcia instytucjonalnego. Każdy świadczeniobiorca powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie również w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Ma to na celu pomoc w odzyskaniu przez rodziców funkcji opiekuńczych tj. umożliwienie dziecku powrotu do środowiska rodzinnego.

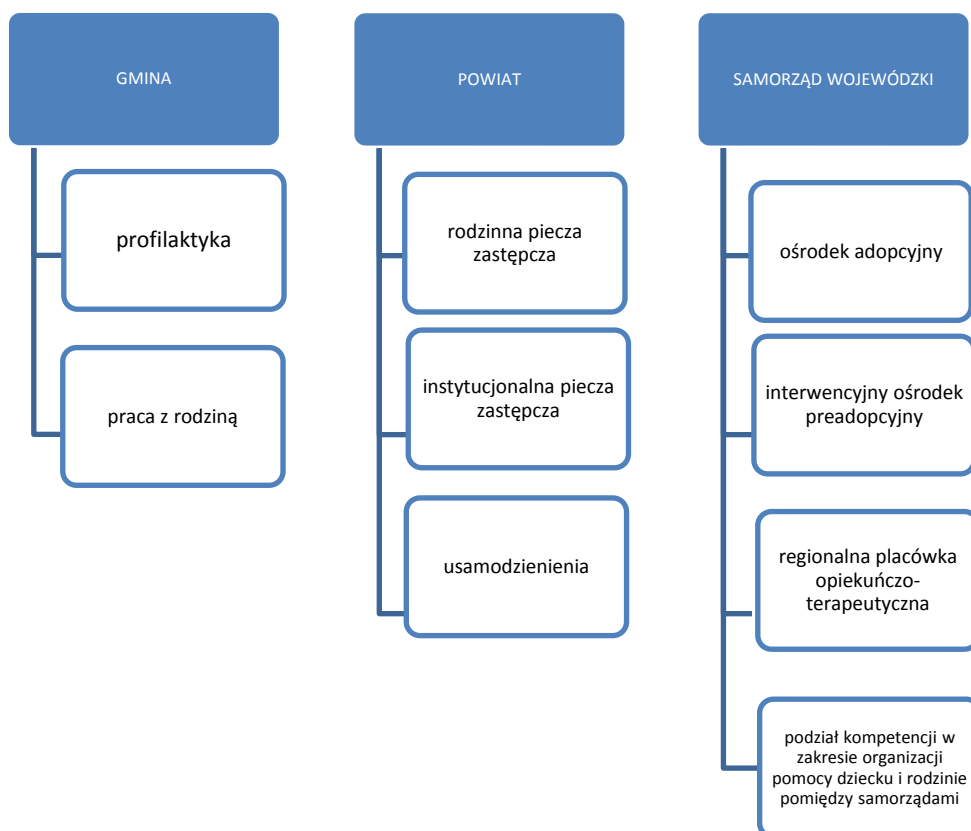
Przyjęte w ramach Programu zadania są spójne z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej oraz kilkoma innymi ustawami. Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019-2021 będzie realizowany w szczególności w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
5. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2018 - 2028;
6. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki na lata 2017 - 2022.

Organizacja pomocy dziecku i rodzinie

Podział kompetencji w zakresie organizacji pomocy dziecku i rodzinie pomiędzy samorządami

Obowiązek wspierania rodziny jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, kościołami, organizacjami społecznymi, itp. Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Program jest propozycją zintegrowanych i planowanych kierunków działań w odniesieniu do mieszkańców Gminy Raczki.

Pomoc powinna koncentrować się na wspomaganie osób i rodzin wymagających wsparcia w osiągnięciu możliwie pełnej aktywności społecznej, a także wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do pełnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawią się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. W pracy tej bardzo istotne jest koordynowanie działań wszystkich instytucji, zobowiązanych do wspierania rodziny. Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Alkoholizm rodziców, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem ubóstwa, czy długotrwałego bezrobocia. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagoga szkolnego, pracowników ochrony zdrowia, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań na rzecz rodziny. Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną rodziny. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Stąd założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej, już na etapie gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę. W przypadku rodzin prawidłowo funkcjonujących, w których nie dochodzi do kryzysów istotną kwestią jest wspieranie jej w prawidłowym funkcjonowaniu i prowadzenie działań osłonowych oraz profilaktycznych.

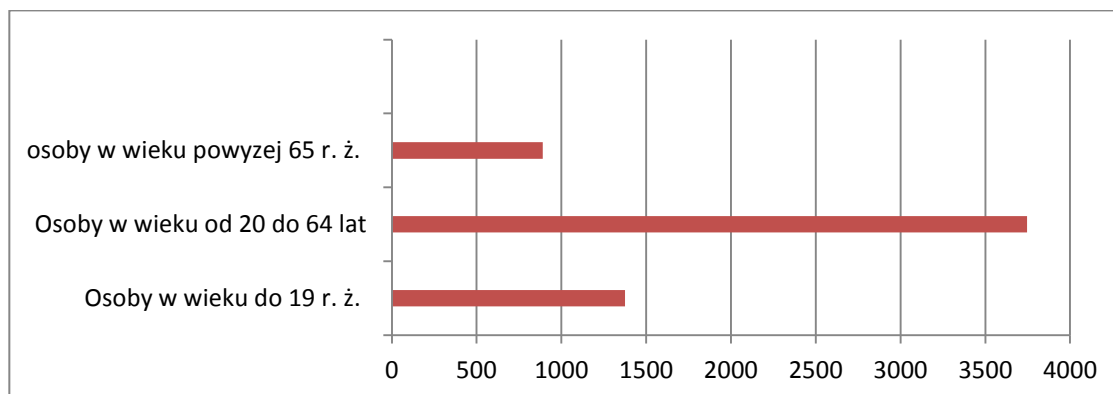
Diagnoza demograficzna w Gminie Raczki

Gmina Raczki położona jest w północnej części województwa podlaskiego, w powiecie suwalskim. Według stanu na dzień 31.12.2018 r. w Gminie Raczki zameldowanych na pobyt stały było 6.028 osób, na dzień 16.04.2019r. liczba ludności wynosi 6.011 osób, w tym 2.960 kobiet i 3.051 mężczyzn.

Analiza liczby mieszkańców gminy jasno wskazuje, iż ludność dzieli się mniej więcej na połowę, z nieznaczną przewagą mężczyzn. Gminę Raczki zamieszkuje 1.375 osób do 19 roku życia, 3.747 osób w wieku 20-65 lat oraz 898 osób po 65 roku życia.

Wykres 1. Statystyka mieszkańców według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Raczki

Diagnoza społeczna Gminy Raczki

Do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny niezbędna jest analiza danych o osobach i rodzinach z terenu gminy objętych wsparciem m.in. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach. Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej dominują rodziny, w których powodem przyznania pomocy jest ubóstwo spowodowane przede wszystkim bezrobociem i długotrwałą chorobą. Inne powody udzielania pomocy rodzinom to: niepełnosprawność, wielodzietność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (tabela 1). W 2018 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało ogółem 85 rodzin.

Tabela 1. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w 2017 i 2018 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Gmina Raczki			
	2017		2018	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	62	165	50	104
Potrzeba ochrony macierzyństwa	21	124	14	82
w tym: wielodzietność	19	117	14	82
Bezrobocie	40	110	34	80
Niepełnosprawność	35	77	30	67
Długotrwała lub ciężka choroba	38	98	29	58
Bezradność w sprawach opiek- wychow. i prowadzenia gospodarstwa domowego-ogółem	10	38	11	37
w tym:	9	30	11	37

Rodziny niepełne				
Rodziny wielodzietne	1	8	0	0
Przemoc w rodzinie	21	70	18	65
Alkoholizm	2	2	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	1	1
Zdarzenie losowe	0	0	1	4
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach

Powyższe dane wskazują, iż kwestia ubóstwa jest czynnikiem dominującym w strukturze udzielania pomocy, kolejnym przeważającymi powodami są bezrobocie i niepełnosprawność.

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach wynika, iż wśród 78 osób bezrobotnych z terenu naszej gminy zarejestrowanych w PUP w Suwałkach 47 to kobiety, 38 zarejestrowanych to osoby długotrwale bezrobotne. Prawo do zasiłku dla bezrobotnych posiadało 15 osób.

W ramach realizacji zadań określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Raczkach, został zatrudniony asystent rodziny. Jego praca koncentrowała się przede wszystkim na poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej rodzin, w których znajdowały się małe dzieci. Głównym celem asystentury było podniesienie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin, umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z problemami dnia codziennego. Należy nadmienić, że rodzinie może zostać przydzielony asystent, tylko za jej zgodą. W tym kontekście asystenturę należy rozumieć jako formę wsparcia, a nie przymusu.

W 2018 roku asystent rodziny pracował z 8 rodzinami, na które składało się 40 osób, w tym: 13 osób dorosłych i 27 dzieci, od 3 lat do 18 roku życia. We wszystkich rodzinach występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności: brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, duży dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, bezrobocie, długotrwała i ciężka choroba, nadużywanie alkoholu, konflikt pomiędzy małżonkami, ubóstwo, niepełnosprawność czy przemoc.

Pracownicy Ośrodka podejmują szereg działań w formie pracy socjalnej, dzięki temu większość rodzin przy zapewnieniu pomocy ośrodka jest w stanie zapewnić dziecku właściwy rozwój, co daje szansę na pozostawienie dziecka w rodzinie naturalnej. Szczególną uwagę zwraca się na rodzinę i jej funkcjonowanie. Najczęściej dysfunkcjonalność rodziny łączy się z takimi zjawiskami jak uzależnienia, przemoc domowa, problemy w pełnieniu ról społecznych. Po dokonaniu dogłębnej analizy powyższych środowisk przez pracowników socjalnych należy uznać, że istnieje zagrożenie, iż działania podejmowane przez ośrodek okażą się niewystarczające, dlatego poprzez współpracę z innymi instytucjami jest szansa na poprawę funkcjonowania rodziny w środowisku. W Gminie Raczki, niestety coraz częściej można zaobserwować negatywne zjawiska, tj. przemoc w rodzinie czy uzależnienia. Według danych Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, że w 2018 r. w 18 rodzinach prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”. W zdecydowanej większości przypadków osoby, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą były kobiety, sprawcami byli mężczyźni, w dużej części uzależnieni od alkoholu.

tabela przedstawia liczbę założonych Niebieskich Kart, w tym założonych w rodzinach z dziećmi, a także ilość powołanych grup roboczych w latach 2016-2018.

Tabela 2. Liczba założonych Niebieskich Kart oraz powołanych grup roboczych w latach 2016- 2018

Rok	Liczba Niebieskich Kart		Liczba powołanych grup roboczych
	Ogółem	Rodziny z dziećmi	
2016	12	5	45
2017	21	7	55
2018	18	9	52

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach

Zasoby instytucjonalne Gminy Raczki

Instytucje i organizacje realizujące zadania na terenie Gminy Raczki mieszczące się w zakresie wspierania rodziny:

- 1) Urząd Gminy Raczki – przyznawanie i wypłacanie stypendiów;
- 2) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach – diagnozowanie rodzin, praca socjalna, pomoc finansowa i rzeczowa, organizacja dożywiania dzieci, aktywizacja społeczno – zawodowa;
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – profilaktyka i przeciwdziałanie problemom dotyczącym nadużywania alkoholu;
- 4) Zespół Interdyscyplinarny Gminy Raczki – wsparcie i pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy;
- 5) Komenda Miejska Policji w Suwałkach, Posterunek Policji w Bakałarzewie – zapewnienie bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości;
- 6) Placówki oświatowe z terenu gminy – działalność edukacyjno – wychowawcza, wsparcie pedagogiczne dla dzieci i rodziców; realizacja rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna”;
- 7) Gminna Biblioteka Publiczna – upowszechnianie wiedzy i rozwój kultury;
- 8) Placówka ochrony zdrowia z terenu Gminy Raczki – działalność w zakresie profilaktyki i opieki zdrowotnej;
- 9) Gminny Ośrodek Kultury w Raczkach - działalność w dziedzinie wychowania, edukacji kulturalnej, oświatowej i profilaktycznej skierowana do dzieci młodzieży i osób dorosłych;
- 10) Parafia z terenu gminy, Caritas Diecezji Ełckiej Parafia Raczki – działalność charytatywna, organizowanie czasu wolnego młodzieży, pomoc rzeczowa, realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 -2020.

Instytucje i organizacje z terenu powiatu suwalskiego, z którymi Gmina współpracuje w zakresie wspierania rodziny:

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach;
- 2) Sąd Rejonowy w Suwałkach/Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej;
- 3) Prokuratura Rejonowa w Suwałkach;
- 4) Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach;
- 5) Organizacje pozarządowe.

Analiza SWOT

W celu opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 dokonano analizy SWOT (polega ona na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy: słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia). Szczegóły analizy przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Analiza SWOT

REALIZACJA LOKALNEGO PROGRAMU NA TERENIE GMINY RACZKI

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - wyszkolona karda pracownicza, - poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym, - doświadczenie i wiedza we wsparciu rodziny pracowników GOPS, odpowiedzialnych za realizację wsparcia, - znajomość zasobów środowiska lokalnego przez pracowników GOPS, - umożliwienie kadrze GOPS szkoleń oraz studiów podyplomowych, - zatrudnianie Asystenta Rodziny pozwalające na poprawę funkcjonowania rodzin, - realizacja programów osłonowych i profilaktycznych, - otwartość na współpracę ze środowiskiem lokalnym, - zabezpieczenie w budżecie gminy środków na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny, - wsparcie rodziny przez asystenta rodziny, - funkcjonowanie ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny - funkcjonowanie placówki ochrony zdrowia na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - brak bezpośredniego dostępu do specjalistów i wsparcia psychologicznego, - brak zaplecza technicznego do realizacji form wsparcia (brak pomieszczeń, wyposażenia), - obciążenie pracowników GOPS dodatkowymi zadaniami, - rosnące potrzeby w zakresie poradnictwa rodzinnego, wsparcia środowiskowego, które nie są zaspokajane, - brak mieszkań socjalnych, - wysokie koszty utrzymania rodzin, - brak gotowości rodzin do zmiany stylu życia, - bezradność i roszczeniowość rodzin korzystających z pomocy społecznej (wzorce pokoleniowe), - niskie kompetencje rodziców dot. pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i niechęć do udziału w programach na rzecz rodziny, - brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości dotyczący wiedzy na temat wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez rodziny, - możliwość pozyskania środków zewnętrznych finansowych, - podtrzymanie stanowiska pracy - asystenta rodziny. - zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych, - edukacja i uświadamianie społeczeństwa nt. problemów społecznych, - pozyskiwanie środków pozabudżetowych na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczenia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> - złożoność problemów rodzin, - niespójne przepisy prawa, - zatracanie rodzinnych wartości, - degradacja relacji rodzinnych, - wzrost kosztów utrzymania rodziny, - wypalenie zawodowe pracowników, - stereotypowe myślenie odbiorców wsparcia, - zagrażające i aspołeczne formy spędzania wolnego czasu przez młodzież i dzieci, - zanik więzi i tradycji rodzinnych („pęd życia”), - wzrost kosztów utrzymania rodziny - stereotypowe postrzeganie instytucji pomocowych, - rozpad związków (rozwoły, separacje, wyjazdy za granicę), - istnienie zjawisk patologicznych (przemoc, narkomania, alkoholizm, inne uzależnienia), - zaniechanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych, - brak zainteresowania ze strony rodzin dodatkowymi ofertami pomocowymi, - wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego.

Analiza ww. czynników pozwala na ocenę, jaki typ działań jest najbardziej użyteczny w osiągnięciu założonych celów. Jakościowa analiza obecnej sytuacji rodziny, dziecka i systemu opieki oraz prawdopodobnej przyszłej sytuacji pozwala na ukierunkowanie działań w ten sposób, by sprzyjały one osiągnięciu założonego celu.

Odbiorcy programu

Odbiorcami programu są rodziny wychowujące dzieci na terenie Gminy Raczek, dotknięte przemocą, problemem uzależnień, zagrożone ubóstwem, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. Odbiorcami programu są również przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

Adresatami programu są w szczególności następujące rodziny i dzieci:

1. Rodziny niezaradne życiowo - programem mogą zostać objęte rodziny, które nie posiadają zdolności wychowawczych i popełniają błędy wychowawcze. W takiej rodzinie brak jest stabilizacji i poczucia bezpieczeństwa. Innymi słowy dysfunkcyjność rodziny wpływa na załamanie struktury relacji

rodzinnej. Wtedy też rodzina jako podstawowa komórka społeczna nie może spełniać podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Najczęściej problemy w takich rodzinach wynikają z niepełnosprawności, niskiego poziomu wykształcenia rodziców czy też trudnej sytuacji materialno-bytowej.

- 2. Rodziny z problemem ubóstwa obarczone bezrobociem** - wiele osób korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach boryka się z problemem bezrobocia. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspakajanie podstawowych potrzeb rodziny i prowadzi do narastania kwestii ubóstwa.
- 3. Rodziny dotknięte przemocą** - w 2017 r. do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 21 „Niebieskich Kart”, w 2018 r. wpłynęło ich 18. Przemoc fizyczna i psychiczna nie znajduje swego źródła tylko w rodzinach z obniżoną sprawnością bytową i materialną. Coraz częściej problem dotyka rodzin pełnych oraz dobrze sytuowanych materialnie. Niestety, tylko nieliczne z rodzin dotkniętych przemocą zgłaszają swój problem. Często temat przemocy domowej pozostaje nadal w tzw. „czterech ścianach”.
- 4. Dzieci zagrożone wykluczeniem społecznym** - dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym mają na ogół problemy w sferze emocjonalnej. Ich zaburzenia nie pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie. W taki sposób dziecko z głębokim deficytem emocjonalnym nie wykształtuje odpowiedniej hierarchii wartości. Proces ukierunkowania dziecka jest niezwykle trudnym procesem, który pochłania wiele pracy i wysiłku. Na niedostosowanie społeczne dzieci duży wpływ ma środowisko pierwotne, którym jest rodzina oraz rozwój cywilizacji i technologii, a także środowisko rówieśnicze. Nie mniej jednak rodzina niezależnie od tego jak funkcjonuje, czy jest środowiskiem zdrowym i wartościowym moralnie, czy też przejawia wyraźne cechy patologii - w każdym przypadku kształtuje osobowość, postawę społeczną, wyznacza koleje losu dziecka.

Realizatorzy programu

Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019-2021 będzie służył realizacji gminnej polityki rodzinnej. Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Raczki jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach przy współpracy i udziale:

- Urzędu Gminy w Raczkach,
- Placówek Oświatowych,
- Policji,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Raczki,
- Gminnego Ośrodka Kultury,
- Placówki Ochrony Zdrowia,

- Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Cel główny programu:

Tworzenie optymalnych warunków do wychowania dzieci w środowisku rodziny biologicznej oraz wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

Cele szczegółowe programu:

- 1) Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.
- 2) Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach.
- 3) Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
- 4) Wsparcie rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ

Cel szczegółowy 1: Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny

Lp.	DZIAŁANIA/ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	REALIZATORZY/PARTNERZY
1.	Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, znajdującym się w trudnych warunkach materialnych.	2019-2021	GOPS
2.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin posiłków w szkole.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe
3.	Udzielenie dzieciom i młodzieży stypendiów.	2019-2021	Urząd Gminy,
4.	Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w artykuły szkolne i podręczniki.	2019-2021	Placówki Oświatowe, Urząd Gminy.
5.	Organizowanie wypoczynku letniego w formie kolonii z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu.	2019-2021	GKRPA, Urząd Gminy, GOPS, PCPR
6.	Monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	2019-2021	Ochrona Zdrowia, Placówki Oświatowe,

			GOPS
7.	Pomoc w zaopatrzeniu osób niepełnosprawnych w niezbędny sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze.	2019-2021	PCPR, GOPS
8.	Zabezpieczenie środków na pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej.	2019-2021	Urząd Gminy, GOPS
9.	Współpraca z instytucjami i organizacjami z poza terenu gminy zajmującymi się pomocą rodzinie.	2019-2021	Wszystkie podmioty

Cel szczegółowy 2: Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach.

Lp.	DZIAŁANIA/ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	REALIZATORZY/PARTNERZY
1.	Systematyczna praca z rodzinami z problemem opiekuńczo – wychowawczym polegająca m.in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo – wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe, Policja
2.	Coroczne uchwalanie gminnych programów profilaktycznych zawierających działania w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień oraz zasady ich finansowania.	2019-2021	Urząd Gminy/Rada Gminy, GOPS, GKRPA,
3.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu i od innych środków psychoaktywnych.	2019-2021	GOPS, GKRPA, Placówki Oświatowe, Policja, GOK
4.	Promocja i realizacja programów profilaktycznych, edukacyjnych i prozdrowotnych w szkołach wspierających wychowanie dzieci i młodzieży – z zakresu uzależnień, zdrowego żywienia, wad wymowy, wad postawy skierowanych do rodziców i dzieci.	2019-2021	GKRPA, Placówki Oświatowe, Ochrona Zdrowia, GOPS,
5.	Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu zapobieganie zjawisku, kierowanie potencjalnych sprawców przemocy na działania korekcyjno-edukacyjne mające na celu ograniczenie przemocy w rodzinie.	2019-2021	ZI, GOPS, Policja, Ochrona Zdrowia, PCPR, Organizacje pozarządowe,

6.	Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w zakresie promocji zdrowego stylu życia poprzez sport, rekreację i kulturę.	2019-2021	Urząd Gminy, GKRPA, Placówki Oświatowe, Biblioteka Publiczna, GOK, Parafia
7.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.	2019-2021	Urząd Gminy, GOPS, GKRPA, Policja, Placówki Oświatowe, GOK
8.	Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe, Policja, Kuratorzy
9.	Monitorowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.	2019-2021	GOPS, Policja
10.	Wspieranie i promocja inicjatyw lokalnych w zakresie wspierania rodziny i dziecka.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe, GOK
11	Zapewnienie opieki asystenta rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych	2019-2021	GOPS

Cel szczegółowy 3. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

Lp.	DZIAŁANIA/ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	REALIZATORZY/ PARTNERZY
1.	Współpraca ze szkołami w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe
2.	Wspieranie dzieci z rodzin nie posiadających możliwości finansowych w rozwijaniu uzdolnień.	2019-2021	GOPS, Urząd Gminy, Placówki Oświatowe, GOK
3.	Rozwój i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych.	2019-2021	GOPS, Placówki Oświatowe, GOK
4.	Organizowanie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.	2019-2021	Placówki Oświatowe, Biblioteka Publiczna, GOK
5.	Uświadomienie rodzicom i opiekunom potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży.	2019-2021	Placówki Oświatowe, GOPS, GOK

Cel szczegółowy 4: Wsparcie rodzin znajdujących się sytuacji kryzysowej.

Lp.	DZIAŁANIA/ZADANIA	HARMONOGRAM REALIZACJI	REALIZATORZY/PARTNERZY
1.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo – wychowawcze pomocy asystenta rodziny.	2019-2021	GOPS
2.	Świadczenie pracy socjalnej na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze.	2019-2021	GOPS
3.	Analiza sytuacji rodzin zagrożonych kryzysem.	2019-2021	GOPS, PCPR
4.	Monitorowanie sytuacji rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze .	2019-2021	GOPS

Źródła finansowania programu

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 odbywać się będzie w ramach środków budżetu Gminy Raczki, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł (m.in. programy rządowe).

Zakładane efekty realizacji programu

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny ma na celu uświadomienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, że ich sytuacja nie musi być trwała. Spodziewanym efektem realizacji Programu ma być: polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, wzmocnienie lub przywrócenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie zjawiska niedostosowania społecznego, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka.

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

1. Poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi;
2. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych;
3. Poprawa sytuacji dziecka w rodzinie;
4. Poprawa stanu bezpieczeństwa rodziny i dziecka;
5. Wypracowanie procedury dotyczącej analizy sytuacji rodziny pod kątem zasadności przydzielania asystenta rodziny.

Monitoring i ewaluacja programu

Ewaluacja będzie oparta na gromadzeniu, analizie i interpretacji danych pozyskanych przez podmioty uczestniczące w realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Raczki.

Wskaźniki osiągnięcia poszczególnych celów:

1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (w tym: liczba rodzin, którym przyznano pomoc finansową na zakup artykułów szkolnych, podręczników, itp.).
2. Liczba dzieci korzystających z Rządowego Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.
3. Liczba dzieci korzystających z Rządowego Programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna”.
4. Liczba udzielonych stypendiów szkolnych o charakterze socjalnym.
5. Liczba dzieci biorących udział w koloniach (w tym: finansowanych przez Kuratora Oświaty, GKRPA, itp.).
6. Liczba osób niepełnosprawnych, którym dofinansowano sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze, itp.
7. Liczba rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi objętymi pracą socjalną.
8. Liczba rodzin, które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa.
9. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.
10. Liczba dzieci, za które opłacany jest pobyt w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej.
11. Liczba osób, które uczestniczyły w programie korekcyjno – edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie.
12. Liczba i forma podejmowanych działań profilaktycznych, edukacyjnych i prozdrowotnych z zakresu uzależnień, przeciwdziałania przemocy, zdrowego stylu życia, itp.
13. Liczba i forma organizowanych zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.

Monitoring będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach Programu od podmiotów zaangażowanych w jego realizację przez koordynatora – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach – w celu oceniania, czy program osiąga założone cele.

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji i monitoringowi w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się problemami rodziny. Ewaluacja będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację.

Monitoring pozwoli na analizę i ocenę zebranych informacji i planowanie dalszych działań oraz doskonalenie dotychczas ustalonych. W terminie do dnia 31 marca każdego roku przedstawiane będzie Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.

Podsumowanie

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2019-2021 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności dzieci. Program zakłada tworzenie korzystnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin na terenie Gminy Raczki oraz poprawy jakości ich życia. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, a rodzinie będą stwarzane możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększy jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku. Program ma także stworzyć poczucie odpowiedzialności oraz sprawić, by rodziny same, przy wykorzystaniu swojego własnego potencjału, rozwiązywały problemy, a tym samym wychodziły z kryzysu, w jakim się znalazły. Ważnym elementem powodzenia w zakresie realizacji programu jest ścisła współpraca instytucji i podejmowanie skoordynowanych działań na rzecz rodzin z terenu Gminy Raczki.

Aby uzyskać zamierzone efekty niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Działania zaplanowane w niniejszym Programie zmierzają do zwiększenia szans rodziny na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału członków rodziny do prawidłowego funkcjonowania.